

Deklarace Iniciativy komunikace mezi veřejnou a privátní sférou

Preamble

Společná Iniciativa osobností z oblasti veřejné a privátní sféry pod označením „Iniciativa komunikace mezi veřejnou a privátní sférou“ organizovala v průběhu posledních dvou let pod hlavičkou TATE International, s.r.o. řadu akcí za účelem otevřít a diskutovat problematiku a úskalí vzájemné komunikace mezi zástupci veřejných institucí a privátních firem. Cílem bylo nacházet společné předpoklady a okolnosti, za kterých je společná otevřená a konstruktivní komunikace možná a efektivní. V čele s Čestnou radou, která reprezentuje odbornou autoritu této Iniciativy, se tato Iniciativa pokusila shrnout své poznání v následující Deklaraci.

Komunikace a důvěra. Veřejná správa a občané.

Mezilidská komunikace je více než neutrální zpracování dat. Je mostem mezi lidmi, mezi jedincem a společností, je prostředkem vzájemnosti, při níž její podstatou je připravenost něco přijmout, něco sdílet, něčeho se vzdát, něco společně změnit – emoce, interpretaci skutečnosti, i skutečnost samu. Proto je komunikace neoddelitelná od etiky a etické normy lze uplatňovat jen skrze komunikaci. Komunikace je živlem, živlem etiky, jen skrze komunikaci máme přístup ke svobodě vůbec.

Náš svět je pestrý a komplikovaný. Do komunikace nevstupují jen jednotlivci, ale i instituce jako např. obchodní společnosti, spolky a sdružení, školy, církve, včetně veřejné správy. Instituce promlouvají skrze jedince, kteří nakonec vždy dávají instituci trvat a zasazují ji do diskurzu lidského obcenství. Ten, kdo za instituci promlouvá, se vždy ocitá v napětí mezi svou identitou, svou mluvou a chováním jakožto soukromá osoba a hlas instituce, Komunikace zde nabývá širší rozměr, klade nové, i etické nároky.

Naše civilizace v této době prochází bouřlivým vývojem, v němž hledáme každý naši ekonomickou, lidskou a morální roli, ale i kolektivně naši státní identitu. Procházíme stále ještě složitou cestou sebedělání po roce 1989, probíhá integrace a sladování s Evropskou unií, to vše v kontextu mnoha otázek a vztahů mezinárodního společenství vůbec. Zdá se, že převažují nejistoty nad jistotami, a to přináší rizika i příležitosti, v každém případě však potřebu přizpůsobivosti, akceschopnosti i schopnosti rychle reagovat.

Za těchto okolností nelze přecenit význam veřejné správy, její schopnosti reflexe podstatných otázek, schopnosti aktivních a tvůrčích změn, schopnosti spolupracovat a naslouchat. Ale je-li třeba, schopnosti vysvětlovat, přesvědčovat a mobilizovat, nelze přecenit význam schopnosti veřejné správy otevřeně komunikovat, a tedy těch, kdo jsou její tváří, skrze něž veřejná správa komunikuje. Vše, co platí o komunikaci obecně, platí o ní v kontextu veřejné správy dvojnásob.

To klade nároky jazykové, kompetenční či lidské, které dnes ve společenském povědomí jen nedostatečně doceňujeme. V dnešní době technologických, ekonomických, sociálních i politických změn musejí v nehybné rychlosti zástupci veřejné správy rozvíjet své osobní schopnosti a orientaci skrze jim svěřené role, být sladěni navzájem, dobře chápat prostředí, v němž působí a vůči němuž se jejich prostřednictvím veřejná správa aktivně vymezuje. To nelze prostě jen mechanickou aplikací pravidel a formálních procesů.

Představitel veřejné sféry nemůže být prostě jen úředníkem. Musí si stát za svou rolí a aktivně ji naplňovat, stimulovat a rozvíjet své kolegy, vnímat relevantní podněty. Musí umět přizpůsobovat svou agendu na základě takové inspirace a i sám být inspirací svému okolí. Komunikace je pro takové veřejné činitele klíčem, nejen technickým nástrojem k občasnému užítí, ale tím, čím ve své podstatě je, živlem. Měli by ji vnímat ne čistě jako obtížnou povinnost, ale jako žitou přirozenost, stejně jako je tomu v jejich osobních životech.

To však kontrastuje s tím, jak je ve veřejné správě komunikace a empatie v současnosti vesměs vnímána – spíše jako přílepek než podstatná součást veřejné správy i její každodenní agendy na všech úrovních. A bezpochyby i s tím, jak veřejná správa funguje jako celek.

Dnes je v naší společnosti patrná silná nedůvěra vůči veřejné správě, vůči politické scéně. Nekompetence, arogance, konfrontace, hypertrofovaná legislativa, složité procesy, boborovnost v úkrytu hierarchie a procesů veřejné správy a politiky včetně korupce, to jsou zásadní zdroje celospolečenské nedůvěry. Jejich společným jmenovatelem je uzavřenost, nepřehlednost, nepřesvědčivost, formalismus.

Míra naší společenské nedůvěry patří k nejvyšším v Evropě. Nejde o nespokojenost bez odezvy. Vystavujeme veřejnou správu a politiky tlaku této nedůvěry, požadujeme změny, rychlé, razantní, viditelné. Požadujeme nová, striktní, jasná pravidla, skrze která média zaznívá silná společenská objednávka po exemplární přislušnosti a represí.

Tím však zabíjíme konkrétního člověka ve veřejné správě do další defenzívy a strachu. Dále jej vzdalujeme od otevřenosti, od postojů, které umožňují rozvíjet. Vytváříme atmosféru, v níž první prioritou veřejné správy je nedopustit se chyby, mít vždy po ruce formální proces a pravidla, kterým zdůvodní své postoje a kroky. Zabíjíme jej do kouta. Komunikace, která by měla být základním předpokladem, aby svou rolí tento konkrétní člověk zastával dobře, je pro něj po všech stránkách rizikem, ochranou naopak předpis a jeho striktní a doslovné naplňování. A právě to jsou latentní zdroje alibismu, nekompetence, rigidity, nehybnosti, lhostejnosti.

Tím dochází ke zvláštnímu paradoxu. Schopnost komunikace by měla být východiskem veřejné správy a klíčem k jejímu kvalitnímu fungování. Naše nespokojenost s reálným stavem nicméně vyvolává ve státní správě změny, které právě komunikaci omezují a vytlačují. Nedostatek komunikace, otevřenosti jsou pro korupci, manipulaci i lenost příznivé, stejně jako politika zavřených dveří, kterou lze provozovat i za nominální přístupnosti formálně vytvářených dat.

Takovéto prostředí, orientované nikoliv na hledání cest, na konsensus, ale na formu, eroduje iniciativu a kompetenci. Takovéto prostředí formuje veřejného činitele, který koná jen s ohledem na explicitní normy a pohybuje se komunikačně vyhraně v prostoru státní hierarchie, motivuje člověka, aby se ve své roli veřejného činitele stal nebezpečným Golemem. A nejen nebezpečným, ale i potenciálně nepoctivým, pod svícnem detailních a nepřehledných pravidel a procesů, povinných etických kodexů, norem a regulací, je nakonec největší, nejen komunikační, ale nutné i etická tma.

Chceme-li být úspěšnou a sebestřednou společností, je nutné emancipovat i veřejné činitele, vyžadovat od nich kompetence a schopnost zastávat svou roli v košatosti skutečného života, dbát na přehlednost a předvídatelnost jejich jednání a ochotu vysvětlovat co a proč činí. Musíme od nich vyžadovat kompetenci, nasazení a osobní integritu, hledat cesty, jak veřejné instituce a veřejné činitele zapojit do živé řeči, do života, do komunikace.

Musíme jim ale především dokázat dát důvěru jako důstojným partnerům. Komunikace, její přítomnost, otevřenost, kvalita, důstojnost by měla být základem. Základem naší důvěry, základem naší svobody.

Závěry Iniciativy komunikace mezi veřejnou a privátní sférou

Závěr 1: Komunikace mezi veřejnou a privátní sférou je navijsost žádaná a je třeba ji rozvíjet a podporovat na všech úrovních.

Závěr 2: Komunikace mezi veřejnou a privátní sférou se uskutečňuje za podmínek otevřenosti, přístupu veřejnosti a vzájemné vstřícnosti.

Závěr 3: Otevřenost komunikace je třeba vyžadovat, podporovat a rozvíjet.

Závěr 4: Kvalitní tvořivá komunikace je základním kamenem veřejných institucí. Vnitřní struktura, pravidla a nastavení procesů těchto institucí musí podporovat komunikaci uvnitř veřejné správy i navenek vůči občanům a privátním institucím.

Závěr 5: Společenská reputace představitelů veřejné správy je srovnatelně významná s jejich formální rolí a postavením včetně stylu jejich komunikace.

Závěr 6: Přiměřenost komunikace je věcí osobní a profesní odpovědnosti představitelů veřejné správy.

Závěr 7: Formalizovaná pravidla komunikace mezi veřejnou a privátní sférou musí být především jednoduchým a přehledným vodítkem pro představitele obou sfér. Zároveň musí ponechat dostatek prostoru pro svobodnou a tvořivou spolupráci.

Závěr 8: Hledejme, rozvíjme a prosazujme zásady vzorové dobré praxe při komunikaci mezi veřejnou a privátní sférou. Pomáhejme ostatním inspirovat se jimi.